

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze k bakalářské práci

**Cenový vývoj vybrané zemědělské komodity a jeho
determinanty**

Jan Kozák

© 2015 ČZU v Praze

1 Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na vývoj cen vepřového masa od listopadu 1989, kdy byla tehdy ještě Československá republika ve výrobě masa soběstačná. K výsledkům se dospělo díky republikovým statistickým hodnotám a společnosti Lubská zemědělská, a.s., která poskytla svá podniková data, ze kterých bylo možné vytvořit podrobné grafy a na jejichž základě byly vytvořeny další statistické analýzy. Dále se práce zaměřuje na determinanty, které vývoj cen v daných letech ovlivňovaly či stále ovlivňují. Práce přibližuje problematiku stavu a vývoje soběstačnosti ve výrobě vepřového masa. Dále zkoumá bilanci mezi vývozem a dovozem vepřového masa a živých prasat do České republiky.

Klíčová slova: analýza časových řad, cena, dovoz, chov prasat, náklady, produkce, sezónnost, soběstačnost, spotřeba, vývoz

2 Cíl práce a metodika

Cílem Bakalářské práce je posoudit vývojové tendence časových řad v oblasti výroby vepřového masa, zjistit soběstačnost ve výrobě jatečných prasat v České republice od roku 1989 po současnost a analyzovat časové řady vývozu a dovozu této komodity. Dílčím cílem je posouzení bilance mezi importem a exportem vepřového masa a stanovení příčin tak markantního nárůstu dovozu vepřového masa a živých prasat do České republiky za posledních několik let. Dále se snaží zjistit spojitost mezi výkupní cenou jatečných prasat a identifikovat nejvýznamnější nákladové položky při produkci jatečných prasat. Dalším dílčím cílem je komparace vybraných výsledků za celé odvětví se získanými daty ze společnosti Lubská zemědělská, a.s.

Bakalářská práce se zabývá cenovým vývojem spotřebitelsky nevyhledávanější masnou komoditou a to vepřovým masem.

Použité tabulky a grafy jsou zdrojem Českého statistického úřadu, Ústavu zemědělské ekonomiky a informací či Českomoravské společnosti chovatelů. Roční analýzy pohybu vepřového masa na trhu komodit jsou dobrým východiskem pro zpracování celkového pohledu na tuto komoditu od roku 1989 po současnost.

3 Diskuse a Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza cenového vývoje jatečných prasat v České republice od listopadu 1989 po současnost. Časové řady byly analyzovány z pohledu sezónnosti výroby vepřového masa, soběstačnosti ve výrobě vepřového masa, struktury nákladů na jatečné prase či bilanci mezi vývozem a dovozem této komodity.

Práce porovnává ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny.

Stavy prasat v České republice jsou k 31. 12. 2014 evidovány na 1 617 061 kusů. Trvalý pokles stavů prasat má negativní vliv nejen na produkci vepřového masa, ale i na výrobu krmných směsí a výrobu energie v bioplynových stanicích.

Na snižující se výrobu vepřového masa v České republice upozorňuje Kütner (2014), který tento problém přisuzuje vlivu konkurence chovatelů a producentů z Německa. Mezi hlavní důvody uvádí například tamní efektivnější výrobu, lepší schopnost zpracovávat a prodat prémiové části vepřů a výrazně vyšší dotace na hektar pro německé farmáře.

Na častý problém s dotacemi v České republice upozorňuje Katina (Katina *in* Kütner, 2014), který uvádí, že chovatelé prasat v Česku často nejsou vlastníky půdy, a tedy příjemci dotací. To je však pro chovatele prasat důležitým faktorem, jelikož příjemci dotací jsou v tomto případě pěstitelé v rostlinné výrobě, od kterých pak musí chovatelé draze kupovat krmné směsi a to promítat do cen masa. Na aktuální, kritickou situaci s nízkými výkupními cenami za vepřové maso, zareagovalo Ministerstvo zemědělství. Podle Jordána (Jordán *in* Kütner, 2014) dojde k posílení finančních prostředků vyplácených v dotačních programech souvisejících s chovem prasat a drůbeže. Částka z takzvaného Nákazového fondu, určená na ozdravení chovů byla rozhodnutím vlády zvýšena na zhruba 950 milionů Kč, uvádí Kütner (2014).

Za celkovým poklesem produkce vepřového masa v České republice stojí podle Stibala (Stibal *in* Kütner, 2014) nízké ceny dováženého vepřového masa. Produkce vepřového masa po letech snižování v roce 2013 mírně stoupla (viz graf č. 21). Podle Stibala se lze obávat obnovení propadu v produkci vepřového, který decimoval chovy od vstupu do unie a zastavil se teprve v roce 2013.

Na nízkou soběstačnost ve výrobě vepřového masa v České republice upozorňuje Macháček (Macháček *in* Horáček, 2013), který uvádí, že hrozí situace, kdy nebudeme soběstační ani ze třiceti procent a pokud s tím nic česká vláda neudělá, výroba vepřového v Česku skončí. Například Rabbit Trhový Štěpánov prodával v roce 2013 kilo vepřového masa pět korun pod náklady, uvádí Horáček (2013).

Podle zemědělců to způsobují například drahá krmiva. Šnejdrla (Šnejdrla *in* Horáček, 2013) uvádí, že tuna krmné sóji stála v roce 2013 jedenáct až třináct tisíc korun, avšak v roce 2012 se prodávala za osm tisíc korun českých. Českým chovatelům se dále nelíbí štedřejší dotace v jiných zemích a fakt, že někteří klíčoví dovozci vepřového do Česka nedodržují nová a přísnější pravidla pro chov prasat, uvádí Horáček (2013). Nedodržování norem považují čeští chovatelé za nelegální ekonomickou výhodu plynoucí z úspor na investicích.

Podle Večeřové (Večeřová *in* Kütner, 2013.) tvoří ceny zejména německý trh, na kterém je Česko závislé, a tuzemské obchodní řetězce. Večeřová upozorňuje, že kdyby

obchodní řetězce snížily marže, které mnohdy činí osmdesát až devadesát procent, spotřebitelské ceny by se nemusely zvyšovat.

Analýza cenového vývoje vepřového jednoznačně prokázala spojitost mezi nákupní cenou krmných směsí a výkupní cenou jatečných prasat. Náklady na krmiva patří k nejdůležitějším nákladovým položkám v nákladech na produkci prasat, kdy je každoročně tvoří 70-75% z celkových nákladů na výkrm jatečných prasat. To potvrzuje graf č. 15, který porovnává ceny krmné směsi s výkupní cenou jatečného prasete.

Mezi další důležité nákladové položky patří pracovní náklady a odpisy. Tyto tři nákladové faktory ovlivňují ekonomiku chovu prasat nejdůležitěji. Podrobná struktura nákladových položek na produkci vepřového masa je uvedena v grafu č. 16.

Na straně výnosů bylo dospěno ke dvěma významným faktorům ovlivňujícím výši příjmu chovu prasat. V první řadě jsou to realizační ceny jatečných prasat, které jsou v České republice dlouhodobě na nízké úrovni a jsou nestabilní. Druhým faktorem je tržní síla obchodních řetězců a masokombinátů, které si diktují za kolik budou od zemědělských výrobců a chovatelů vykupovat jatečná prasata. Čeští výrobci a chovatelé prasat jsou tak bohužel dlouhodobě v situaci, kdy se s výkupní cenou jatečných prasat musejí podřizovat masokombinátům a jiným zpracovatelům masa.

V praxi to funguje tak, že masokombináty v České republice uvedou za jakou maximální částku Kč/kg živé hmotnosti od zemědělských výrobců a chovatelů nakoupí, a pokud na to zemědělství výrobci či chovatelé jatečných prasat nepřistoupí, masokombináty jsou schopny v případě jakékoliv potřeby nakoupit mimo Českou republiku.

Po dosažení výkrmu jatečného prasete na hodnotu 110-130 kg, což trvá přibližně 100 dní, je každý den pro zemědělské výrobce a chovatele vepřového masa ztrátový, jelikož musí jatečné prase stále krmit. Dalším problémem je, že jatečné prase po dosažení hmotnosti 110-130 kg neroste, ale pouze tučnící. Toho využívají masokombináty při obchodu s chovateli.

I masokombináty jsou tlačeny tržní silou obrovskými obchodními řetězci (Penny, Lidl, Tesco atd.), které - když se nedostanou masokombináty na odpovídající cenu za kilogram vepřového masa - mají své dodavatele v zahraničí, kteří jim dodají maso za cenu výhodnější.

Ideální by bylo, kdyby si sami čeští zemědělci a chovatelé mohli určit cenu za jatečné prase na základě nákladů ceny krmiv a ostatních nákladů na chov prasat, ale bohužel se chovatelé musí podřizovat výkupním cenám, které diktuje trh, zejména tedy obchodní řetězce, potažmo masokombináty a zpracovatelé masa.

Po vstupu České republiky do Evropské unie 1. května 2004 se největším dovozcem vepřového masa stal náš ekonomicky silný sousední stát v chovu prasat - Německo. Právě Německo ovlivňuje výkupní ceny jatečných prasat v největší míře.

V České republice dochází každoročně k poklesům stavů prasnic a snižování počtu narozených selat. Tato situace vede ke stále se zvyšujícímu trendu dovozu vepřového masa a živých prasat do České republiky. Největší procento dovozu selat je z Dánska.

Kvůli stále zvyšujícím se dovozům vepřového masa a živých prasat do České republiky dochází k rostoucímu zápornému saldu zahraničního obchodu a snižování soběstačnosti v odvětví.

Nutností a povinností českého státu je ochránit české chovatele prasat tak, aby se Česká republika dostala na vyšší úroveň v soběstačnosti ve výrobě vepřového masa. Český stát musí najít takové nástroje, které by nebyly v rozporu se závazky a pravidly Evropské unie (Přístupová smlouva) a zároveň ochránily české chovatele.

4 Seznam literatury

- KOLEKTIV PRACOVNÍKŮ KSZ - ÚSEK CHOVU PRASAT. *Aktuální problémy chovu prasat: Sborník*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005. ISBN 80-213-1338-2.
- ABRAHAMOVÁ, Miluše. *Ekonomika chovu prasat v ČR*. *Náš chov*. 2012, roč. 72, č. 12, 15 il. 1 barev. fot., 10 grafů, 4 tabulky, ISSN 0027-8068.
- BOUDNÝ, Jan, J. JANATOVÁ. *Ekonomika výroby vepřového masa v evropské konkurenci*. *Náš chov*. 2013, roč. 73, č. 5, 6-[10]. ISSN 0027-8068.
- HINDLS, Richard. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1997, 249 s. ISBN 80-859-4344-1.
- CYHELSKÝ, Lubomír, Jana KAHOUNOVÁ a Richard HINDLS. *Elementární statistická analýza. 2.*, dopl. vyd. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-7261-003-1.
- PAVLŮ, Michal. *Situační a výhledová zpráva: Vepřové maso*. Těšnov 17, 117 05 Praha 1: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-042-0.
- KOLEKTIV AUTORŮ ŽIVOČIŠNÝCH KOMODIT. *Situační a výhledová zpráva: Vepřové maso*. 17, 117 05, Praha 1: Ministerstvo zemědělství, 2013. ISBN 978-80-7434-113-7.
- PAVLŮ, Michal. *Situační a výhledová zpráva: Vepřové maso*. 17, 117 05, Praha 1: Ministerstvo zemědělství, 2003. ISBN 80-7084-246-6.
- České zemědělství očima těch, kteří u toho byli. Praha: SMA, 2012. ISBN 978-80-86874-39-5.